

СПАлар Союзунун
бюллетени

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН СУУ ПАЙДАЛАНУУЧУЛАР АССОЦИАЦИЯЛАРЫНЫН СОЮЗУ

Июнь, 2017-ж., №21 чыгарылыш

СПА КАБАРМАНЫ ВЕСТНИК АВП

- Алдыңкы тажрыйбалар · Суу чарбасындағы реформалар аракетте ·
- Суу чарба тармагындағы долбоорлор аракетте ·

Табийгатта баары кооз, суу табийгатта эң кооз

Жер-жерлерде суу пайдалануучулар ассоциацияларынын саны 486га жетип, 753 мин гектар сугат жерлерине суу берүү жана ички чарбалык сугат тармагын тейлөөнү жүргүзүп, дыйкандарды суу менен камсыз кылуу колго алынды

Бирок, азыркы кезге чейин элдин калың катмарларында суу чарба мекемелери турса, андан тышкы дагы бир суу пайдалануучулар ассоциациялари (СПА) деген уюм түзүүнүн кереги барбы деген түшүнбөстүктөр орун алып келе жатат.

Биринчиден, суу чарба мекемелери бул мамлекеттик сугат тармагын тейлөө, ез убагында ондоо жана сууну суу булактарынан алуу менен, суу пайдалануучулардын аймагына чейин жеткирип жана бөлүп берүү жумуштары менен алкеттөнген уюм. Алар мурдагы колхоз-совхоздордун чегине чейин гана сугат суусун жеткирип, бөлүп берүүнү камсыз

кылат жана ошого гана мамлекет тарафынан ирригациялык кызмет акысы үчүн каражат эсебинен мамлекеттик сугат тармагы тейленет. Ал эми ички чарбалык сугат тармагын кармоого жана тейлөөгө акча каражаты каралбаган.

Экинчиден, жер реформасынын жүрүшү менен ички чарбалык сугат тармагы (мурдагы колхоз-совхоздордун каналдары) ээсиз жана каросуз калып, аны кармоо, тейлөө үчүн жаңы бир уюм түзүү зарылчылыгы келип чыккан. Мындай уюм болуп суу пайдалануучулар ассоциациялари эсептелет.

Суу пайдалануучулар ассоциациясы белгилүү айрым сугат тармагын пайдалануу жана күтүү максатында, айыл чарба багытында жерлерди сугат суу менен камсыз кылууда коомдун кызыкчылыгы үчүн аракеттөнген коммерциялык эмес уюм болуп эсептелет.

Үчүнчүдөн, СПАлар дүйнөлүк тажрыйбага таянып түзүлүп жатат. СПАны анын тейлөө алкагында жашаган жана айыл чарба жери бар дыйкандар биргелешип түзүшүп, ез алдынча коллективдүү чечим менен башкарышат. Бирок, бүгүнкү күндө СПАны дыйкандар ездөрү түзүп, башкарууну колго алып, ездөрү үчүн кызмат кылышы керек экендигин толук түшүнүшө беришпейт.

Ошондуктан, ички чарбалык сугат тармактарын сактап жана мындан ары жакшыртуу менен пайдаланууну колго алуу максатында жер-жерлерде СПАларды түзүү жана бекемдөөнү колго алуу - жалпыбыздын милдетибиз.

Уважаемые работники водного хозяйства!

Уважаемые коллеги!

От имени Отдела реализации проектов Всемирного банка «Управление национальными водными ресурсами Фаза 1» и «Улучшение сельскохозяйственной производительности и питания» и от себя лично сердечно поздравляю Вас с профессиональным праздником - Днем работников водного хозяйства!

Как известно, «Вода - источник жизни!». Для нас вода еще и надежная опора в обеспечении подъема и динамичного развития отечественной экономики. Кыргызстан в избытке владеет этим стратегическим ресурсом и более половины населения нашей страны занимается сельским хозяйством, в том числе и земледелием. Поэтому бесперебойная подача воды для орошения посевных площадей является решающим фактором для получения конечного результата – богатого урожая.

Перелистывая страницы истории этого дня, мы знаем, что профессиональный праздник работников водного хозяйства отмечается в Кыргызстане ежегодно в третье воскресенье июня. Он был установлен в 1995 году соответствующим Постановлением Правительства Кыргызской Республики.

В советский период в первое воскресенье июня принято было отмечать День мелиоратора. В России он сохранился под своим изначальным названием, а в Кыргызстане его не только переименовали в День работников водного хозяйства, но и перенесли на две недели позже. Инициаторами введения этого праздника в свое время выступили коллективы организаций и предприятий Министерства водного хозяйства Кыргызской Республики, а установлен он был с учетом того, что водообеспечение отраслей народного хозяйства является одним из важнейших направлений развития экономики страны.

В настоящее время государством уделяется большое внимание вопросам мелиорации и развития ирригационных сетей, эффективным механизмам

взаимодействия с крестьянскими хозяйствами и освоению новых орошаемых земель. С годами мы осознали, что возрождение и комплексное развитие водного хозяйства крайне необходимо для нас, поскольку от этого в значительной степени зависит решение вопроса обеспечения продовольственной безопасности страны.

Хотел бы отметить профессионализм и высокую ответственность работников водного хозяйства Кыргызстана, благодаря которым развивается и реформируется сельскохозяйственная отрасль, осваиваются новые орошаемые земли, восстанавливаются межхозяйственные и внутрихозяйственные ирригационные каналы, и гидротехнические сооружения.

В эту знаменательную дату примите слова уважения и благодарности за Ваш добросовестный труд! Желаю Вам крепкого здоровья, успехов в Вашем нелегком, но почетном труде и семейного благополучия!

Пусть будет мир, процветание и развитие в нашей стране!

С уважением,
Директор ОРП

К. Байшекеев

ПРОЕКТ «УЛУЧШЕНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ И ПИТАНИЯ»

Новый проект – новые возможности

В 18-м номере журнала «Вестник АВП/СПА кабарманы» мы с читателями журнала поделились краткой информацией о недавно запущенном проекте Глобальной программы по сельскому хозяйству и продовольственной безопасности в сфере ирригации нашей страны. В этом номере мы бы хотели поделиться информацией, описывающей деятельность и направления проекта более подробно.

Цель публикации статьи о проекте заключается в распространении информации о деятельности и мероприятиях, проводимых и подлежащих к проведению, в рамках настоящего проекта, где основными бенефициарами будут фермеры и их семьи, с акцентом на уязвимые семьи, женщин и детей, проживающих в 60 айыльных аймаках.

Проект «Улучшение сельскохозяйственной производительности и питания» (далее - ПУСПП) с бюджетом 38 миллионов долларов США начался 14 сентября 2016 года. Проект реализуется Департаментом водного хозяйства и мелиорации Министерства сельского хозяйства, пищевой промышленности и мелиорации (МСХППиМ) через отдел реализации проекта (ОРП).

Целью развития проекта является повышение производительности сельского хозяйства, продовольственной безопасности и полноценного питания сельского населения в отдельных районах по всей стране.

Бенефициарами проекта станет население и АВП в 60 айыльных аймаках (АА). Около 60 000 гектаров внутрихозяйственных дренажных и ирригационных систем, находящихся в управлении 30 АВП и федераций АВП (ФАВП), расположенных в 30 АА, подлежат восстановлению с последующим более эффективным управлением. Порядка 36 000 мелких фермерских хозяйств и фермерских семей, в общей сложности около 162 000 человек, станут бенефициарами восстановления дренажных и ирригационных систем. В дополнение к данным 30 АА, будут отобраны дополнительные 30 АА на основе уровня бедности, здравоохранения и питания с целью оказания консультационных услуг в области сельского хозяйства и направлений деятельности по улучшению качества питания культур. Консультационные услуги по повышению урожайности сельскохозяйственных культур и улучшению их маркетинга, а также более эффективному внутрихозяйственному управлению водными ресурсами, будут предоставлены примерно 50 400 членам АВП и их домохозяйствам в отобранных 60 АА. Кроме того, программа по улучшению качества питания принесет пользу всем 425 000 людям, проживающим в данных 60 АА¹. Непосредственными бенефициарами этих мероприятий станут уязвимые семьи, женщины и дети, в частности.

Проект способствует реализации Страновой стратегии партнерства на 2013-2017 гг., которая признает важную роль как управления водными ресурсами, так и орошения для страны в целом и продуктивности сельского хозяйства, в частности, а также заботу о здоровье матери и ребенка для улучшения условий жизни женщин и детей. Проект также способствует достижению целей Всемирного банка по сокращению масштабов крайней нищеты и обеспечению общего процветания.

¹ Айыльный аймак представляет собой административную территорию в рамках айыл окмоту. В среднем на один айыльный аймак приходится одна АВП.

Реабилитация ирригационных и дренажных систем и предоставление сельскохозяйственных консультативных услуг и мероприятий в области обеспечения продовольствия будут способствовать повышению продуктивности сельского хозяйства, производительности труда, обеспечению продовольственной безопасности, состоянию продовольственного питания населения и жизни в сельских районах.

ПУСПП является взаимодополняющим проектом – с инвестициями на реабилитацию внутрихозяйственной и критической межхозяйственной дренажной и ирригационной инфраструктуры и оборудования – проводимым в рамках завершенных проектов: ПВО-2 и его ДФ и в рамках ПУСПП, а также техническая помощь по улучшению управления, эксплуатации и технического обслуживания (УЭИТО), как для межхозяйственной, так и внутрихозяйственной дренажной и ирригационной инфраструктуры и потенциала АВП, финансируется в рамках ПУНВР.

Проект согласован с различными направлениями политики и стратегиями Правительства Кыргызской Республики в области сельского хозяйства, качественного питания и продовольственной безопасности.² Сельскохозяйственный сектор является важнейшим приоритетом экономического развития и внедрения комплексного подхода к решению существующих проблем, и, как ожидается, поможет снизить социальную напряженность и предоставить механизмы развития сельских районов в целом. В существующей среднесрочной политике предусматривается поддержание продовольственной безопасности за счет увеличения внутреннего производства и производительности сельского хозяйства и формирования продовольственных запасов. Обеспечивая продовольственную безопасность и качественное питание, Правительство КР стремится открыть для населения и домохозяйствам всех регионов постоянный доступ к достаточному количеству продуктов питания.

Цель проекта будет достигнута посредством реализации четырех компонентов проекта: (i) Восстановление и модернизация дренажной и ирригационной инфраструктуры; (ii) Сельскохозяйственные консультационные услуги; (iii) Меры по повышению качества питания; и (iv) Управление проектом. Реализация Проекта будет осуществляться в отобранных районах во всех областях республики.

Компонент 1: Восстановление и модернизация дренажной и ирригационной инфраструктуры. Данный компонент профинансирует: (i) строительные работы по восстановлению и модернизации дренажных и ирригационных систем с существующей подведенной площадью, приблизительно, в 60 тыс. га, находящихся в управлении примерно, 30 АВП и ФАВП; (ii) предоставление АВП и ФАВП базового оборудования для технического обслуживания; (iii) восстановление межхозяйственной ирригационной инфраструктуры и водозaborных сооружений примерно для 300 АВП с целью измерения объема поставленной воды; и (iv) восстановительные работы ограниченного характера на важнейших межхозяйственных ИиД объектах, находящихся на балансе ДВХиМ. Восстановительные работы, в свою очередь, включают реконструкцию и строительство внутрихозяйственных дренажных и ирригационных каналов, водостоков, средств учёта расхода воды и прочих гидротехнических сооружений, а также ограниченное восстановление значимых межхозяйственных инфраструктурных объектов для укрепления потенциала шести пилотных РУВХ в области УЭИТО. Из 481 АВП по всей стране в 30 наиболее эффективных АВП, отвечающих критериям отбора и не охваченных предыдущими программами реабилитации, будут проведены восстановительные работы и модернизация оборудования. Будут использованы процедуры отбора АВП, разработанные ДВХиМ, а также план восстановительных работ и строительного надзора для ИиД инфраструк-

² Упомянутые направления политики и стратегии отражены в таких документах, как «Национальная стратегия устойчивого развития Кыргызской Республики на 2013-2017 гг.» (принята в 2013 г.), «Концепция продовольственной безопасности Кыргызской Республики на 2009-2019 гг.», а также «Стратегия продовольственной безопасности и обеспечения качественного питания на 2014-2017 гг.» (на стадии разработки).

туры, разработанные в рамках ПВО-1, ПВО-2 и дополнительного финансирования к ПВО-2. Это предусматривает возврат АВП части средств за выполненные работы по восстановлению внутрихозяйственных ирригационных систем, а также части средств кредита за предоставленное эксплуатационное оборудование. Данные платежи будут произведены в Фонд ирригационного развития (ФИР) для дальнейшего реинвестирования в поддержку ирригационного сектора.

Компонент 2: Сельскохозяйственные консультационные услуги. В рамках данного компонента предусматривается предоставление сельскохозяйственных консультационных услуг для членов АВП в рамках отобранных АА в целях повышения производительности орошаемых земель и расширения доступа к рынкам. Проект окажет финансовую поддержку для: (i) обучения и поддержки 30 АВП, отобранных для восстановления систем ИиД в целях подготовки и управления планами развития сельского хозяйства, в том числе закупки, заключения контракта и управления контрактами на предоставление консультационных услуг, товаров и работ, необходимых для реализации планов; (ii) технических консультационных услуг для 30 АВП, отобранных для реабилитационных работ и для членов АВП в 30 прилегающих АА, отобранных для компонентов 2 в целях реализации планов развития сельского хозяйства; (iii) предоставления малых грантов до 30.000 долларов США, которые будут управляться 30 АВП, отобранными для восстановительных работ в целях реализации планов развития сельского хозяйства, управляемых АВП; (iv) дополнительные консультационные услуги для дальнейшего распространения знаний для широкой группы бенефициаров; и (v) демонстрации методов внутрихозяйственного управления водными ресурсами. Первоначально 30 АВП, отобранные для восстановительных работ по ИД системам, будут обучены консультантами методам составления технических заданий (ТЗ) и управлению контрактами на оказание консультационных услуг и закупке товаров и работ для реализации планов развития сельского хозяйства. В то же время, консультанты по оказанию технической помощи помогут АВП в подготовке планов развития сельского хозяйства и содействия реализации таких планов. Затем АВП получат малые гранты до 30 000 долл. США для реализации планов развития сельского хозяйства путем заключения контракта на сельскохозяйственные консультационные услуги и закупки товаров и работ для закупки сырья, материалов, почвообрабатывающего оборудования, оборудования для тестирования почвы и воды или другого оборудования, а также незначительное улучшение внутрихозяйственной инфраструктуры, необходимой для реализации учебных и демонстрационных аспектов планов сельскохозяйственного развития. Будет подписано грантовое соглашение между ОРП и АВП с указанием того, как средства гранта должны быть использованы для реализации плана развития сельского хозяйства и устанавливаются права и обязанности АВП. АВП также обязуется внести в размере 10 процентов от общего объема средств на выполнение плана либо наличными в натуральном выражении за материалы, труд, товары и оборудование для демонстрации, либо в денежном выражении. Компания-поставщик консультационных услуг будет отобрана АВП для выполнения плана. Кроме того, члены АВП из отобранных прилегающих АА получат выгоду в форме: (i) участия в демонстрационных мероприятиях, проводимых в рамках зоны обслуживания реабилитированных АВП, и (ii) целевого обучения по улучшению производительности сельского хозяйства и маркетингу. Они также пройдут обучение по улучшению питания и информационной кампании для повышения их понимания в отношении связей между сельскохозяйственными решениями и результатами в области питания. Малые контракты для поставщиков консультационных услуг по распространению передовых методов ведения сельского хозяйства, будут также закупаться ОРП. Демонстрационные мероприятия для внутрихозяйственного управления водными ресурсами, запущенные в рамках Проекта по улучшению управления водными ресурсами (ПУУВР), будут продолжены. Все 60 АВП в отобранных 60 АА извлекут пользу от прохождения обучения по внутрихозяйственному управлению водными ресурсами.

Компонент 3: Меры по повышению качества питания. Данный компонент позволит повысить уровень производительности, продовольственной безопасности и качественного питания бенефици-

аров, прежде всего из числа женщин, девушек и детей, проживающих в отобранных 60 АА. Целевыми бенефициарами является население 30 АВП, в которых расположены АВП, отобранные для реабилитации ИиД систем и дополнительные 30 прилегающих АА, которые будут отобраны для отдельных видов деятельности компонента 2 и 3 в соответствии с показателями бедности, здравоохранения и питания, которые на данный момент контролируются Министерством здравоохранения. Компонент также улучшит координацию на национальном уровне при осуществлении мероприятий в области продовольственной безопасности и качественного питания. Будет вестись параллельная реализация трех подкомпонентов:

Подкомпонент 3.1. Повышение качества питания домохозяйств через просвещение в вопросах качественного питания. Данный подкомпонент будет направлен на женщин (в возрасте 18-49 лет), детей (0-5 лет) и девочек-подростков (12-17 лет). Кампания по повышению качества питания будет предусматривать следующие мероприятия: (i) просвещение в вопросах качественного питания по исключительному грудному вскармливанию и правильному дополнительному питанию; (ii) приготовление и консервация пищи с целью повышения питательной ценности потребляемой пищи и обеспечения безопасности пищевых продуктов в домашних хозяйствах; и (iii) содействие расширению возможностей обучения для детей. В рамках этого компонента также будет предоставлено обучение по улучшению качества питания для фермеров и производителей.

Подкомпонент 3.2. Предоставление добавок питательных микроэлементов. В рамках этого подкомпонента будут предоставлены фолиевая кислота и железо беременным женщинам, женщинам в репродуктивном возрасте и девочкам-подросткам, а также специальные капсулы для детей в возрасте 6-24 месяцев для улучшения потребления витаминов и питательных микроэлементов.

Подкомпонент 3.3. Повышение качества питания домохозяйств за счет приусадебного садоводства. Данный подкомпонент будет нацелен преимущественно на наиболее уязвимые слои населения с целью повышения качества круглогодичного питания и обогащения рациона за счет собственных садов домохозяйств. Проект будет финансировать: (i) выявление наиболее уязвимых и заинтересованных домохозяйств; (ii) методы коллективной экспресс-оценки (МЭО) проблем, потребностей и интересов домохозяйств и возможностей по улучшению ведения хозяйства на приусадебных участках; (iii) создание женских групп взаимопомощи (ЖГВ) и общественных семенных фондов (ОСФ) там, где они не созданы; (iv) детальная техническая оценка текущих сельскохозяйственных и производственных методов на приусадебных участках, в т. ч. тестирование почвы; (v) технические консультационные услуги для отдельных домохозяйств, включая разработку руководств и демонстрационных материалов по культивированию сельскохозяйственных культур на приусадебных участках, и создание демонстрационных приусадебных участков; (vi) фонда основного оборудования.

Подкомпонент 3.4. Улучшение координации на национальном уровне для обеспечения продовольственной безопасности и питания. Данный подкомпонент будет содействовать расширению мандата Совета по продовольственной безопасности (СПБ) для комплексного подхода к вопросам питания, продовольственной безопасности и социальной защиты, а также создания секретариата по поддержке СПБ в контроле и мониторинге Программы продовольственной безопасности и питания. Финансирование работы данного секретариата будет осуществляться проектом при координации с ФАО, ВПП и ЮНИСЕФ.

Если конкретно говорить о проделанной работе, то в рамках проекта за прошедший период выполнена значительная работа по полномасштабному запуску проекта. Предварительно отобраны 56 АВП, претендующие на реабилитацию внутрихозяйственных ирригационно-дренажных систем. Разработаны проектно-сметная документация на реабилитацию 9 отобранных АВП и подготовлены формы МАР 2, технические задания на международных и национальных специалистов, консультационные компании по всем трём компонентам. В настоящее время проводится отбор специалистов

по соответствующим компонентам. Подписаны контракты с 13 национальными специалистами по проектированию и реабилитации.

Помимо этого, для широкого освещения общественности о деятельности проекта создан сайт проекта – www.apnip.kg, где можно ознакомиться с информацией о проекте, его компонентах, тендерах, публикациях, новостях и т.д. Также на сайте проекта есть раздел «Обращения и жалобы», куда любой зарегистрированный пользователь может отправить свое обращение или жалобу, связанное с деятельностью проекта или же может также направить на электронную почту проекта – apnip@elcat.kg. Любое обращение или жалоба не останется без рассмотрения.

Также наш проект был представлен на 16-м заседании Координационного совета Национального диалога о водной политике в Кыргызстане в сфере интегрированного управления водными ресурсами, под председательством заместителя Генерального директора Э. Жусуматова, с участием представителей министерств, ведомств, международных организаций, таких как ЕЭК ООН, ОЭСР, ПРООН, представителей международных проектов - ГЭФ-ПРООН-ЕЭК ООН «Содействие трансграничному сотрудничеству и интегрированному управлению водными ресурсами в бассейнах рек Чу и Талас», Проекты РЭЦЦА, Программа FinWaterWEI-II в Кыргызстане, НПО, а также образовательных учреждений - Кыргызско-Российский Славянский Университет, Американский Университет в Центральной Азии.

В заключение хотелось бы отметить, что реабилитация ирригационных и дренажных систем, предоставление сельскохозяйственных консультационных услуг и мероприятий в области обеспечения продовольствия в рамках проекта «Улучшение сельскохозяйственной производительности и питания» будут способствовать повышению продуктивности сельского хозяйства, производительности труда, обеспечению продовольственной безопасности, состоянию продовольственного питания населения страны.

Кыдыкбек Бейшекеев,

Директор Отдела реализации проектов

*«Управление национальными водными ресурсами Фаза 1»
и «Улучшение сельскохозяйственной производительности и питания»*

ЫСЫК-КӨЛ БАССЕЙНДИК КЕҢЕШИН ТҮЗҮҮ БОЮНЧА БИРИНЧИ КАДАМ

Устүбүздөгү жылдын 16-мартаңында Ысык-Көл облусунун Чолпон-Ата шаарындагы «Аврора» пансионатында «Улуттук Суу ресурстарын башкаруу Фаза 1» долбоорунун каржылыгы астында Ысык-Көл Бассейндик кеңешинин биринчи отуруму боолуп өттү.

Бассейндик кеңештин биринчи отурумун ачуу аземи Суу чарба жана мелиорация департаментинин Суу ресурстары, суу пайдалануу жана мамлекет аралык суу белштүрүү белүмүнүн башчысы - Акылбек Сулаймановго берилип, ал төмөнкүлөргө токтолду:

Кыргыз Республикасынын Суу Кодексине ылайык эки багытта Мамлекеттик бассейндик кеңеш түзүлүүсү зарыл эле. Аларга Мамлекеттик бассейндик администрациясы жана Коомдук суу чарба бассейндик кеңеши кире тургандыгын баса белгилеп, жогорудагы аталган Бассейндик кеңеш суу чарбасындагы болуп жаткан бардык иш-чараларды көзөмөлдөп, бассейндик иш планды иштеп чыгып, иш жүзүнө ашыра тургандыгын айтты. Ошондой эле, Бас-

сейндик кеңештин түзүлүшүнүн негизги принциптерин санап өттү. Аларга:

1. Суу ресурстарын башкаруу аймактык тейлөөнүн негизинде эмес, гидрографиялык принциптин негизинде түзүлүүсү керек, башкача айтканда бир бассейндин чегинде же белгилүү бир системанын чегинде түзүлөт.
 2. Негизги Бассейндик кеңештин ичинде суу ресурстарын башкаруу жана пайдалануу.
 3. Эн негизгиси Ысык-Көл бассейнинин бүлгүнүүсүна жол бербөө болуп саналат.
- Кошумча катары, Бассейндик кеңештин компетенциясына талаш-тартыш маселелерин чечүү укугун берүү жагын сунуштады. Кезектеги сөз Кыргыз Республикасынын Ысык-Көл облусу боюнча ыйгарым укуктуу өкүлүнүн аппаратынын аймакты өнүктүрүү белүмүнүн башчысы - Э. Кененбаевге берилип, ал Кыргыз Республикасы - агрардык багыттагы Республика, ошол себептен жогорку сапаттагы жана жогорку өлчөмдөгү түшүмдү алууда сугат

маселеси бил эң приоритеттүү деп, Ысык-Көл облустук Мамлекеттик администрациясынын атынан учурда түзүлүп жаткан Бассейндик кеңештин ишине ийгилик каалоо менен биргэ, ар таралтуу колдоо көрсөтөөрүн белгиледи.

Андан соң Кеңештин жүрүшүндө «Улуттук Суу ресурстарынын башкаруу Фаза 1» долбоорунун жетекчиси - К. Бейшекеев суу ресурстарына тийиштүү бардык кызыктар болгон мекеме, уюм, ишканалардын жардамы менен негизги багыттагы иш-чараларды бекитип, аларды чечүү жолдорун аныктоо бил Бассейндик кеңештин милдеттери экенин белгилеп өттү.

Кеңештин жүрүшүндө Ысык-Көл облустук Бассейндик суу чарба башкармалыгынын жетекчиси - Б. Кайдулатов облустагы чарба аралык тармактар жөнүндө өзүнүн презентациясында кенири маалымат менен бөлүштү.

Андан соң, Ак-Суу райондук СПАларды колдоо белүмүнүн координатору - Назира Бейшебаева Жыргалаң системасындағы Коомдук суу чарба Кеңеши жөнүндө төмөнкүлөргө кенири токтолду:

1. Коомдук Суу чарба Кеңеши бул ыктыярдуу түрдө бир системанын чегинде түзүлүп, азыркы күндө толук кандуу иш алыш барат.
2. Коомдук Суу чарба Кеңешинин отурумунда бир жылдык иш пландар кабыл алынып, көйгөйлүү маселелердин приоритети такталып, аны чечүү жолдору каралат.
3. Бардык чыр-чатақтуу жагдайлар Коомдук Суу чарба Кеңешинин отурумунда каралат.

Коомдук Суу чарба Кеңешинин негизги максатына жана принципперине:

1. Сугат суу менен дыйкандарды адилеттүү жана төң камсыз кылуюу;
2. Сугат сууну үнөмдүү жана рационалдуу пайдаланууга суу пайдалануучуларды кызыктывруу;
3. Сууну бөлүштүрүүдө маселелерди жамааттык, эркин жана ачык талкуулоо жана аларды чечүүдө макулдашылган иш аракеттерди жүзөгө ашыруу;
4. Өзүнүн аймагынын чегинде иригациялык түйүндү техникалык тейлөө эрежелерин жак-

шыртуу боюнча сунуштарды иштеп чыгуу;

5. Суу пайдалануучулар арасындагы талаштарды өз-ара чечишүүнүн жана кызматташуунун негизинде чечүүгө боло тургандыгын өзүнүн презентациясынын мисалында катышуучуларга жеткирди.

Мына ушул Кеңештин жүрүшүндө abdan кызыктуу суроoller, сунуштар, ой-пикирлер айтылып, талкууга салынды. Мисалга алсак: Бассейндиk суу чарба башкармалыгынын Суу пайдалануу бөлүмүнүн жетекчиси – Р. Карымбаева «Суу пайдалануу укуту» (разрешение на право водопользование) берилбей

калгандан бери эс алуучу жайлар (пансионат) 2ТП водхоз деген статистикалык отчетун тапшырышпай калган, ошол себептен жер астындагы сууну эс алуучу жайлар канча колдонуп жатканы так эмес деп белгилеп, бул ишти кайрадан облустук Мамлекеттик администрациянын жана Мамлекеттик экотехинспекциянын жардамы менен жандандыруу керек деген оюн билдириди. Ошондой эле, суунун сапатын аныктоо үчүн заманбап лабораториялар керек экендигин айтты. Ысык-Көл бассейнинде 95 суу өзөнү бар, анын ичинен 26сында чарба аралык каналдар мамлекеттин балансында турат.

Суунун көлөмүн аныктоо үчүн суу өзөндөрүнө суу өлчөөчү постторду кооп, мониторинг жүргүзүү зарыл экенин баса белгилеп, Кыргызгидромет тарабынан суу өзөндөрүнө гидропост коюу боюнча маселени көтөрдү. Буга кошумча катары, метеокызмет толук кандуу мониторинг жүргүзүү үчүн көп жылдык жаанчачындардын түшүшүү жөнүндө маалымат берилип турусуу абзел деп, жер астындагы суунун көлөмүн, өзөндөгү суунун, жаанчачындын түшүүсүнүн негизинде Ысык-Көл бассейнинде канча суу бар экенин жана канчасы колдо-

нулуп жатканы жөнүндө «Маалымат топтому» (база данных) түзүлүшү керек экендигин айтты. Ошону менен бирге Каракол Суу ишканасынын жетекчиси - С. Омурканов же ринде саркынды сууларды тазалоо курулмасына (очистное сооружение) байланыштуу курч маселени кабыргасынан коюп, себебин түшүндүрдү. Анын ою боюнча, азыркы күндө эс алуучу, автоунаа жуучу жайлар, жеке эс алуучу үйлөр көбөйгөнүн айтып, саркынды сууларды тазалоочу курулмалар Союз убагында курулуп, биздин азыркы көлөмдөгү саркынды сууну тазалоого ётө

кыйын болуп жатканын айтып еттү. Азыркы күндө механикалык жол менен гана тазалоо болуп жатса, келечекте биологиялык тазалоо жолун киргизүү зарыл экендигин билдириди.

Кеңештин отурумунун соңунда Бассейндин кеңештин төрагасы, төраганын орун басары, мүчөлөрү жана 17 адамдан турган жумушчу тобу бекитилип, жогорудагы талкууга алынган мисалдар абдан жыйынтыктуу, пайдалуу болду, башкача айтканда, бул Бассейндин кеңеш бардык кызықдар болгон мекеме, уюмдардын ар тараптуу маселелерин чечүү ордосу болду десек

жаңылыштайбыз. Эгерде биз «Бир жакадан – баш, бир женден – кол чыгарып» иш кылсак, бул Бассейндин кеңештин келечеги кең болоору анык. Ошондуктан, бул Кеңеш өзүнүн ишин улантып, донорлорду кызыктыруу менен инвестицияларды тартса, келечекте бул багытта жакшы иштер аткарылаарына шек жок.

Жалпысынан, Ысык-Көл Бассейндин кеңешинин биринчи отуруму жогорку деңгээлде жана ийгиликтүү еттү.

Назира Бейшебаева,

Ысык-Көл Бассейндин кеңешинин биринчи отуруму жогорку деңгээлде жана ийгиликтүү еттү

СПОСОБ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОПТИМАЛЬНОГО РАСХОДА СТРУИ ПРИ БОРОЗДОВОМ ПОЛИВЕ С РАЗДЕЛЕНИЕМ СТРУИ

Поливная площадь по длине борозд разделяется на две части. Длина борозд на верхней части вдвое длиннее, чем длина борозд на нижней части поля.

Борозды верхней части поля поливаются поочередно по одному разу, а борозды нижней части поливаются дважды. В результате достигается приблизительно равномерное увлажнение грунта от начала до конца борозд.

Предлагаемый способ полива можно использовать при бороздовом поливе всех видов сельскохозяйственных культур и на всех землях, включая приусадебные земли.

В рекомендациях режима орошения сельскохозяйственных культур счетом гидромодульных районов и месторасположением районов определены поливная норма на 1 га и сроки поливов. Учитывая длину борозд и рас-

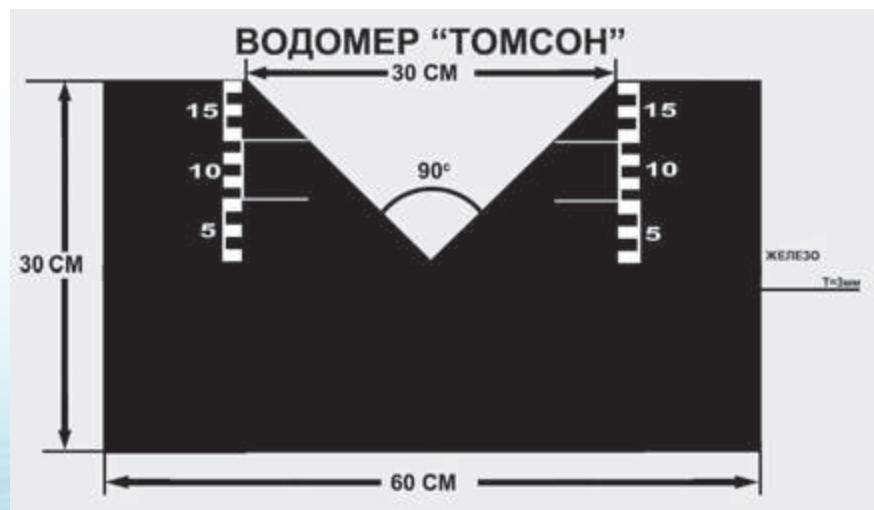
стояние между ряддий, определяем площадь полива для двух борозд и требуемый расход воды.

В начале борозд, по группам борозд пропуская разный расход воды, учитывая время добегания струи до конца борозд, определяем расходы воды для двух борозд.

При условии совпадения фактического расхода воды с расходом воды, указанным в режиме орошения, принимаем за основу расход струи в бороздах, при их частичном несовпадении оптимальный расход струи определяется путем интерполяции данных.

Расход воды в выводной борозде определяется умножением оптимального расхода струи в бороздах на половину количества борозд.

После прекращения обработки между ряддий оптимальный расход струи уменьшается вдвое. Расход струи в бороздах не должен привести к эрозии почвы.

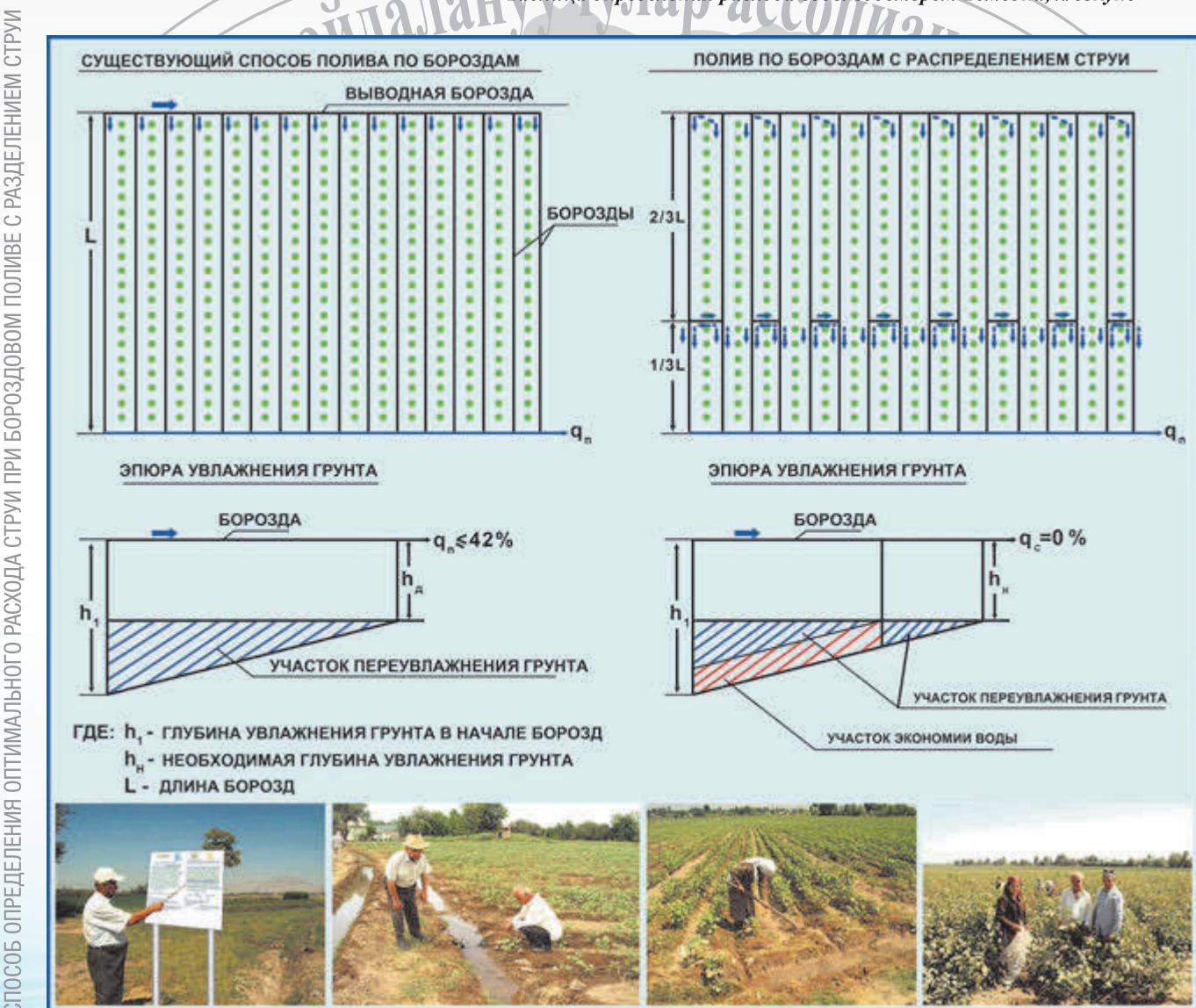
При несоответствии требуемого и фактического расхода воды необходимо вдвое уменьшить длину борозд и повторно проводить опыты.

Расход воды в выводных бороздах определяется с использованием водомеров Томсона. Поливы производятся без сброса воды с поливного участка.

Использование способа полива по бороздам с разделением струи обеспечивает экономию поливной воды более 30% и повышение урожайности сельскохозяйственных культур. Положительно влияет на экологию.

ГЛУБИНА ВОДЫ, см	0,0	0,2	0,4	0,6	0,8
3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,5
4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7
5	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1
6	1,3	1,4	1,4	1,5	1,7
7	1,8	2,0	2,1	2,2	2,4
8	2,5	2,7	2,8	3,0	3,1
9	3,3	3,6	3,8	4,0	4,2
10	4,5	4,7	4,9	5,1	5,3
11	5,6	5,8	6,1	6,4	6,7
12	7,0	7,3	7,6	7,9	8,2
13	8,5	8,8	9,2	9,5	9,9
14	10	11	11	11	12

Таблица определения расхода воды водомером Томсона, л/секунд

Управление активами – важнейшая деятельность в поддержании ирригационно-дренажной инфраструктуры АВП

До настоящего времени большинство ассоциаций водопользователей страны работают с планами технического обслуживания ирригационной инфраструктуры, составленными на годовой период. Предусмотренных в этих планах средств едва хватает на техобслуживание каналов и сооружений (инфраструктурные активы АВП). Но в основном эти средства идут на выполнение работ по очистке каналов от наносов и удаления растительности. В связи с этим состояние каналов и сооружений на них из года в год приходит в упадок, что негативно отражается на обеспечении водопользователей поливной водой.

Как известно, каналы и гидroteхнические сооружения имеют определенный срок службы. При такой постановке дела, которое наблюдается в настоящее время в деятельности ассоциаций водопользователей с техническим обслуживанием инфраструктурных активов, есть опасение и большая вероятность того, что активы АВП не смогут до конца отслужить свой срок службы. Особенно это актуально для тех АВП, в которых были проведены реабилитационные работы, стоимость выполнения которых обошлась этим АВП на довольно значительную сумму. Да и другие ассоциации водопользователей, в которых еще не проводились реабилитационные работы, но активы которых все еще находятся в удовлетворительном состоянии, должны уже сегодня серьезно задуматься над этим вопросом.

*Разрушенная секция лоткового канала в АВП Бургонду-Суу
Кадамжайского района*

Учитывая вышеизложенное, ассоциациям водопользователей страны предлагается вместо однолетних планов переходить на среднесрочные (пятилетние) планы технического обслуживания внутрихозяйственной ирригационно-дренажной инфраструктуры. Преимущества такого подхода очевидны, поскольку при реализации этих планов будут приняты во внимание все инфраструктурные активы АВП и, в зависимости от приоритета выполнения работ, все работы по ремонту дефектов будут разбиты на пятилетний срок выполнения. Таким образом, в течение пяти лет АВП, принявшие данный подход и разработавшие пятилетние планы технического обслуживания, смогут отремонтировать все дефекты на каналах и гидroteхнических сооружениях, находящиеся на их балансе. Следует отметить, что процедура определения приоритета выполнения тех или иных видов работ определена в Руководстве по

процедурам управления ирригационной инфраструктуры, но при этом решающее слово определения приоритета остается за инженером АВП.

Процедуре разработки планов управления ирригационно-дренажной инфраструктуры будет сопутствовать проведение инвентаризации ирригационной инфраструктуры ассоциаций водопользователей. Данный вид деятельности позволит уточнить все имеющиеся в наличии инфраструктурные активы АВП. Не секрет, что некоторые представители штата АВП, к сожалению, не обладают в полной мере информацией об ирригационных системах, находящихся на их балансе. При таком подходе трудно ожидать от штата этих АВП выполнения в достаточном объеме всех необходимых мероприятий по техническому обслуживанию своих инфраструктурных активов.

В 2015 году 115 АВП Республики при поддержке и непосред-

ственной помощи специалистов отделов поддержки АВП разработали Планы управления ирригационной инфраструктуры с разработкой пятилетних планов технического обслуживания активов.

В текущем году подобные работы должны быть выполнены еще в 200 АВП республики. Кроме того, для отобранных на текущий год 200 АВП и 11 АВП, разработавших Планы управления ирригационной инфраструктуры (активами), в 2015 году будут разработаны цифровые карты.

Сотрудниками ОРП «УНВР Ф-1» совместно с сотрудниками Отдела поддержки и развития АВП ДВХиМ был произведен отбор 200 АВП по стране. При этом, по Баткенской области отобраны 12 АВП, по Жалал-

Абадской – 32 АВП, по Иссык-Кульской области – 30 АВП, по Нарынской области – 22 АВП, по Ошской области – 41 АВП, по Таласской области – 30 АВП и по Чуйской области – 33 АВП.

Кроме того, список 11 АВП, в которых работы по разработке планов управления ирригационной инфраструктуры выполнены в 2015 году и для которых необходимо выполнить цифровые карты, выглядит следующим образом: по Баткенской области – 2 АВП, по Жалал-Абадской – 1 АВП, по Иссык-Кульской области – 1 АВП, по Ошской области – 3 АВП, по Таласской области – 1 АВП и по Чуйской области – 3 АВП.

Учитывая большой объем и сложность выполнения вышеуказанных работ, а также большую загруженность спе-

циалистов отделов поддержки АВП и неимения ими опыта по разработке цифровых карт, для выполнения этих работ было решено нанять Компанию.

Так, в результате проведенного тендера для выполнения работ по проведению инвентаризации и подготовке планов управления ирригационно-дренажной (Иид) инфраструктуры внутрихозяйственных систем и создания цифровых карт была отобрана компания (ОсОО «Земля и недвижимое имущество»). Контракт с данной компанией был заключен 10 марта 2017 года.

С целью ознакомления сотрудников компании с предстоящими задачами по выполнению работ по проведению инвентаризации и подготовке планов управления ирригационно-дренажной (Иид) инфраструктуры

Распределительный узел в АВП Достук-Суу
Жети-Огузского района

Состояние водораспределительного узла в
АВП Арал-Суу Манасского района

внутрихозяйственных систем 200 АВП республики с 22 по 23 марта текущего года специалисты ОРП «УНВР Ф-1» провели двухдневный обучающий курс для сотрудников Компании.

Первый день обучающего курса был посвящен теоретическим вопросам и прошел в Тренинговом зале Департамента водного хозяйства и мелиорации. В этот день участники курса были ознакомлены с деятельностью и выполняемыми задачами ассоциаций водопользователей республики. Собранная во время обследования сотрудниками Компании информация обо всех каналах, находящихся на балансе АВП, выращиваемых основных культурах и площадях под этими культурами и другая информация должна быть занесена в специальную форму – форму АВП.

Далее необходимо провести инвентаризацию ирригационно-дренажной инфраструктуры отобранных АВП по специальной форме. Помимо этого, одновременно с проведением инвентаризации, должна выполняться работа по даче оценок физического состояния и эксплуатаци-

онных характеристик для каждого актива по четырехбалльной системе. Эти оценки далее будут использоваться для определения примерного оставшегося срока службы активов.

Поскольку одной из важнейших задач ассоциаций водопользователей является поддержание ирригационной инфраструктуры АВП в технически исправном состоянии для бесперебойного обеспечения водопользователей поливной водой нужного качества и в необходимые сроки, необходимо разработать среднесрочные пятилетние планы технического обслуживания ирригационно-дренажной инфраструктуры отобранных АВП. Эти планы разрабатываются на основе всех затрат на ремонт выявленных дефектов во время полевого обследования ирригационно-дренажной инфраструктуры АВП. При этом, обследование должно проводиться одновременно с проведением инвентаризации. Обнаруженный дефект должен быть тщательно обследован, сфотографирован (фотография дефекта далее заклеивается в специально отведенном месте формы),

подсчитаны размеры и объем дефектов и выполнен расчет затрат на ремонт данного дефекта. После завершения полевых работ все обнаруженные дефекты на ирригационной системе АВП должны быть разбиты в зависимости от приоритета выполнения работ по техобслуживанию на пять лет и, на основе этого, составлены пятилетние планы технического обслуживания АВП в специальной форме. Далее эти планы подлежат утверждению на Общих собраниях (Собраниях представителей) АВП.

На основе данных полевых работ Компания должна также выполнить работу по заполнению 8 специальных форм, которые должны быть затем вывешены в офисах АВП. Эти таблицы позволяют каждому водопользователю АВП получить информацию обо всех имеющихся активах АВП, размеру орошаемой площади под каждым каналом и их использований на протяжении последних пяти лет, о запланированных мероприятиях по техническому обслуживанию ирригационной инфраструктуры АВП (на текущий год и на пять

*Состояние облицованного канала в АВП Жантай-Туи
Сокулукского района*

*Участники встречи в Базар-Коргонском районе
Жалал-Абадской области*

лет) и соответствующих затратах на выполнение этих мероприятий. Кроме этого, на обозрение водопользователей будет вывешена информация обо всех инвестициях АВП за последние пять лет, а также информация о примерно оставшихся сроках службы каждого актива. Все эти формы, вывешиваемые в офисах АВП, будут способствовать обеспечению прозрачности работы АВП и, соответственно, повышению доверия водопользователей к деятельности АВП. Обо всем этом было подробно рассказано в первый день обучающего курса.

Второй день обучающего курса был посвящен практическим вопросам, и занятия прошли на ирригационной системе АВП «Та-Та» Аламединского района Чуйской области.

Во время проведения практической части обучающего курса специалисты ОРП «УНВР Ф-1» рассказали и показали участникам курса процедуры сбора данных по АВП и заполнения формы АВП, форм каналов и сооружений, процедурудачи оценок физического состояния и эксплуатационных характеристик каждого актива. Одновременно с проведением инвентаризации ирригационной инфраструктуры АВП были показаны процедуры выявления дефектов на каналах и сооружениях, их фотографирование, подсчет объемов работ и заполнение формы акта проверки технического обслуживания.

После этого ту же самую работу сотрудники Компании провели на другом канале данного АВП самостоятельно и с поставленной задачей справились успешно.

Участники встречи в Тренинговом зале Ошского БУВХ

По отзывам участников курса проведенное ОРП «УНВР Ф-1» двухдневное обучение было очень полезным и своевременным. Участники курса заверили, что уроки, извлеченные из этого курса, помогут им при выполнении задач, поставленных перед Компанией по проведению инвентаризации и подготовке планов управления ирригационно-дренажной инфраструктуры внутрихозяйственных систем отобранных АВП.

После прохождения обучающего курса руководство Компании занялось набором дополнительных сотрудников для выполнения выше обозначенных задач во всех регионах нашей страны. Так, на сегодняшний день, по Баткенской области работают два специалиста, по Жалал-Абадской области – 4 специалиста, по Иссык-Кульской области – 4 специалиста, по Нарынской области – 6 специалистов, по Ошской области – 7 специалистов, по Таласской области – 4 специалиста и по Чуйской области – 4 специалиста данной Компании.

Начиная с апреля текущего года, сотрудники Компании начали работы во всех областях республики.

С целью дачи подробной информации о предстоящих работах в отобранных АВП и мониторинга выполняемых специалистами Компании работ специалистами ОРП «УНВР Ф-1» в мае-июне были организованы и проведены встречи с представителями отобранных АВП, сотрудниками Компании, специалистами отделов поддержки АВП во всех регионах страны.

Так, 23, 24 и 27 мая текущего года подобные встречи и мониторинг работы Компании были проведены соответственно в Кара-Суйском районе Ошской области, в Базар-Коргонском районе Жалал-Абадской области, в Кадамжайском районе Баткенской области.

2 июня 2017 года подобная поездка, встречи и мониторинг выполняемых Компанией работ были организованы в Кара-Бууринском районе Таласской области, 8 июня – в Ак-Талинском районе Нарынской области и 10 июня – в Жети-Огузском районе Иссык-Кульской области.

На всех этих встречах и мероприятиях участникам подробно было рассказано о цели проведения инвентаризации ирригационно-дренажной инфраструктуры (активов) АВП, о необходимости разработки пятилетних планов управления активами АВП, составлении дополнительных таблиц, которые в дальнейшем будут вывешены в офисах АВП для обеспечения прозрачности деятельности АВП по осуществляемым ассоциациями водопользователей функциям. Кроме того, было рассказано о том, что вместе с разработкой планов управления ирригационной инфраструктуры сотрудниками Компании будут разработаны цифровые карты для всех отобранных АВП.

Представители всех участвовавших на данных мероприятиях АВП с энтузиазмом и пониманием отнеслись к предстоящему выполнению работ по проведению инвентаризации, подготовке планов управления ирригационно-дренажной ин-

Обсуждение вопросов разработки планов управления ирригационной инфраструктуры с директором АВП Сары-Кобон

фраструктуры внутрихозяйственных систем и созданию цифровых карт АВП. Кроме того, от представителей, участвовавших на этих мероприятиях АВП, было получено заверение об оказании ими всемерной помощи сотрудникам Компании при выполнении работ.

Мониторинг выполнения со-

трудниками Компании работ показал, что все работы они выполняют в срок и достаточно качественно. На некоторые неточности в выполнении работ им было указано и потребовано исправить их и не допускать таких погрешностей в будущем.

У ОРП «УНВР Ф-1» есть уверенность в том, что к концу текущего года 200 АВП страны получат качественный материал по инвентаризации активов, Планов управления ирригационно-дренажной инфраструктуры с пятилетними планами технического обслуживания. Переход на среднесрочное (пятилетнее) планирование технического обслуживания даст возможность АВП поддерживать ирригационно-дренажную инфраструктуру на высоком техническом уровне, что, в свою очередь, обеспечит фермеров-водопользователей качественной поливной водой в нужные сроки и в необходимом объеме.

Омуржан Сегизбаев

Специалист по управлению активами ОРП «УНВР Ф-1»

Сотрудники компании выполняют оценку дефекта на водораспределительном узле АВП Достук-Суу Жети-Огузского района

«Урмарал-Биримдиги» СПАлар Союзунун ишмердүүлүгү

Талас облусуна караштуу Бакай-Ата районунда сүүгат аянтары Беш-Таш, Талас, Урмарал, Күмүштак өзөнндөрүнөн жана БТК каналынан суу алышп, райондун 24714 га сүгат жерлерин, тагыраак айтканда 89 пайызын же райондо түзүлгөн 18 СПАны тейлеп келет. Район боюнча СПАлар бириккен 3-кошуун (Союз) түзүлгөн. Аларга «Күмүштак», «Бакай-Алыш» жана «Урмарал-Биримдиги». Ар бир кошуундун алышп барган иштери мактоого татаарлык. Мына ушул кошуундардын бири болгон «Урмарал-Биримдиги» СПАлар союзунун ишмердүүлүгү жөнүндө кыскача ой менен бөлүшсөк.

«Урмарал-Биримдиги» СПАлар Союзу 2007-жылы түзүлүп, Мамлекеттик каттоодон өткөн болсо, 2011-жылы ушул эле кошуун Мамлекеттик кайра каттоодон өткөн.

Союздун кеңешине 15 мүчө кирип, талаш-тартыш комиссиясы 5 адамдан, текшерүү комиссиясы 3 адамдан туруп, тишелүү багытта Уставдын негизинде иш алышп барышууда. Уч жылда бир жолу элдик кошуундар жыйыны өтүп, Союздун кеңеши жылына экиден кем эмес жыйынга чогулуп, иштерине көзөмөл жүргүзөт. Союзда уюмдашты-руучу болуп юридикалык каттоодон 6 СПА өткөн. Алар райондук токой чарбасы жана майда дыйкан чарбалар болуп 8268 га сүгат жерге суу жеткирүү кызматын аткарышат.

Ал эми эксплуатациялоо жана тейлөө үчүн чарба аралык «Асылбек» 4,23 км, «Кызыл Жар» 11,88 км, «Бака-Таш» 12,47 км болгон каналдарды тейлөө үчүн 2011-жылы 3 жылдык,

2014-жылы 5 жылдык мөөнөткө алышп, иш алыш барууда.

«Урмарал-Биримдиги» СПА Союзу ар бир СПА жана чарбалар менен жыл сайын келишимдерди суу чарба нормативдик актыларынын негизинде эсептейт жана түзөт. Ошондой эле вегетация учурунда 2ден кем эмес байкоо кагазчасы толтурулат. Ар декадада «Декадный журналга» макулдашшу жүргүзүлүп, ар айда журналдын негизинде акт түзүлөт. Жазгы-күзгү ремонт иштерине форс-мажор учурларда дефекттик акт жана смета түзүлүп, ар кандай ондоо-түзөө иштери аткарылат. «Урмарал-Биримдиги» СПА Союзу 6 жылдык иштөө мөөнөтүндө тышкы инвестицияларды БҮУнун азык-түлүк программасы аркылуу 2,1 млн сом, Өзгөчө кырдаалдар министрлиги тарабынан 5000 литр күйүүчү май, райондук ишке жайгаштыруу бөлүмү тарабынан 450 мин сом алган болсо, ашар ыкмасы менен 1,200 мин сомго жардам көрсөтүлгөн.

2017-жылдын апрель айында Республикалык масштабда тажрый-

ба алмашуу боюнча Республикабыздын жети дубандарынын СПАлар Союздарынын, СПАлардын жетекчилери катышкан семинар болуп өттү. Семинарда «Урмарал-Биримдиги» СПА Союзунун мурдагы, учурдагы иштери жана келечекте эмне иш боло турганын союздун жетекчиси - Э. Жорготаев семинардын катышуучуларына көсири маалымат берди.

Мындан сырткары, республикабыздагы көпчүлүк СПАлар Союздарындай эле техникалык кредитке алынган экскаваторлордун кайтарымы тууралуу кыскача токтолсок, бул багытта калк арасында ар таралтуу түшүндүрүү иштери жүргүзүлүп, учурда калктын шартына жараша каражатты кайтарып жатышат. Мүмкүнчүлүгү дегеним 2016-жылы биздин эле район эмес, деги эле республика боюнча катаал жыл болду десем жаңылыспаймын. Урмарал өзөнүндө суунун деңгээли көтөрүлүп, бардык каналдарга коркунуч алышп келди. Бир эле «Урмарал-Биримдиги» СПАлар

Союзу эмес, бардык СПАлар да каналдарын сактап калуу максатында күнү-түнү өзгөчө кырдаалды алдын алуу максатында кезекчилик түзүп, кызмат кылышты. Бардык облустук, райондук жетекчилерге, айыл өкмөт башчыларына учурдан пайдаланып чоң ыраазычылык билдирип кетмекчимин. Ушундай катаал учур биздин Республикабыйда гана эмес, дүйнө жүзүндө болбо со экен дээр элем. Мына ушундай өзгөчө кырдаал да кредиттик кайтарымды төлөөгө бөгөт болду десек да болот. Бүгүнкү күнгө кредиттин макамы «Урмарал-Бirimдиги» СПАлар Союзу боюнча 25 000 сомду түзсө, «Күмүштақ» СПА Союзу боюнча 40 200 сомду түздү.

Мындан сырткарь, районубузда БУУнун азық-түлүк программасы менен бир эле «Урмарал-Бirimдиги» СПА Союзу гана эмес, башка СПАлар дагы чоң жумуштарды бүткөрүштү. Атай кетсек «Оготур-Чон» СПАсы 23 км ички чарбалык каналын, «Карагаты» СПАсы 8,5 км, «Баркы-Арык» СПАсы 14 км, «Кызыл-Жар» СПАсы 2 км ички

чарбалык каналдарын тазалоодон өткөрдү.

Жогорудагы айтылган сөздөргө кошумча катары дагы Бакай-Ата районунда, райондук БТК каналынын астында Суу чарба кенеши түзүлгөн. Бул кенештин курамына райондун акиминин орун басары, райондук айыл чарба департаментинин жетекчиси, райондук суу чарба башкармалыгынын инженери, айыл өкмөттөрдүн башчылары, СПАлардын жетекчилери кирип,

ар таранттуу иш алып барууда. Мына ушундай жергиликтүү өкулдөрдүн СПАлар жөнүндөгү түшүнүгү жана СПАларга кылган мамилелерий, албетте, бизди кубандырбай койбойт. Жергиликтүү өкулдөр СПАлардын ички чарбалык каналдарына, жазгы талаачылык иштерине материалдык жактан гана эмес, моралдык дагы жактан жардам көрсөтүп келишүүдө. Ушундай ынтымакта кылган иштер, эмгектер, албетте, үзүүрүн берет деп ишненем.

Урматтуу кесиптештер! Сиздерди учурдан пайдаланып алдыңыздарда келе жаткан кесиптик майрамыңыздар болгон – Суу чарба кызматкерлеринин кесиптик майрамы менен куттуктап кетмекчибиз. Өмүрүнүздер суудай узун болсун, кылган эмгегициздер суудай таза болсун, ишиңиздерге ийгилик, үй-булөнүздөргө бакыт-таалай каалайбыз.

Бакай-Ата районунун СПАлар жамааты.

**Нурлан Джаманкулов,
Бакай-Ата райондук
СПАларды колдоо болумүнүн
жетекшөөчү адиси**

ТАЛААГА – СУУ, ДЫЙКАНГА – ЭГИН ЗАРЫЛ

Союз таркаган мезгилде дыйканчылық оор акыбалга келип, дыйканга суу жетпей, эгин өстүрүү түйшүккө кабылды. Жердин ээси болуп, эгин өстүрөм деген ак тилеме актабай, арыктар чабылбай, чабылса суу табылбай турган мезгилде турмуштук муктаждыктан улам жер-жерлерде Суу пайдалануучулар ассоциациялары түзүлө баштаган. Мындай уюм Аксы районунда 2002-жылдан баштап өз ишин баштаган. Эгерде чынын айта турган болсок, мындай бирикме өз ишиннен толук кандуу баштагыча, ага көп эл ишенип кирген мүчөлөргө суу жеткирилбей, кыйла көйгөйлүү иштер болгон. Кээ бирлери сууну пайдаланып турup, бул бирикме кудайдын суусун да сатат деп акысын бербей качып жүргөндөр да арабызда аз эмес эле. Учурда мындай күндөр артта калып, азыркы күндө Аксы районунда 4 СПА толук кандуу иштеп жатат

десек жаңылышпайбыз. Аксы районунда 11696 гектар суугат аяны болсо, суу пайдалануучулар ассоциациялары район боюнча дээрлик 72% сугат аянын тейлеп келет. Тактап айтканда 8437 гектар сугат жерди сугат суусу менен камсыз кылыш, СПАлардын карамагында «Кербен-Суу» СПАсы – 2496 гектар, «Бозбу-Ата-Суу» СПАсы - 1729 гектар, «Нарын-Суу» СПАсы - 3626 гектар, «Жерге-Тал-Суу» СПАсы - 592 гектар сугат жерлериине суу жеткирип, сууга болгон муктаждыктарды аз да болсо жоюп, ички чарбалык каналдардын акыбалын жакшыртуу менен ийгиликтөрge жетишүүдө. Аксы району боюнча 264 километр ички чарбалык каналдар жана 112 курулмалар учурда СПАлардын тейлөөсүнө өткөн.

Ал эми «Ички чарбалык сугат» долбоорунун алкагында 3 СПАнын ички чарбалык каналда-

рында реабилитациялык иштер жүргүзүлгөн. Атап айтсак «Кербен-Суу» СПАсында 8637,0 мин сомго, «Бозбу-Ата-Суу» СПАсында 24700,7 мин сомго, «Нарын-Суу» СПАсында 24665,5 мин сомго иштер аткарылып, каналдар кайра калыбина келтирилди.

Жылдын башталышы менен бардык СПАларда отчеттук кайра шайлоо өтүп, өткөн жылдын жыйынтыгы чыгарылып, зоналар боюнча катышкан өкүлдер өздөрүнүн чарбачылыгындағы көйгөйлөрүн ортого салышты. Ошондой эле, СПАлардын 2017-жылкы бир жылдык отчеттук планы иштелип чыкты. Бул жerde баса белгилеп кетүүчү маселе - СПАлар кирешелүү тармакка айланып, өзүнүн бюджетине киреше киргизүү деңгээлине чыга албай келе жатышат.

Ошондой эле, ар бир айыл өкмөттөрдөгү жерлер аныкталып, 2017-жылга өстүрүлүүчү айыл чарба өсүмдүктөрүн өстүрүүчү жерлер текталып, сугат нормаларынын негизинде суу пайдалануу пландары түзүлүп, Аксы райондук суу чарба баш-

кармалығы менен биргеликте келишимдер түзүлдү. Үшүл күнге чейин фермер-дайкандардың көбү СПАлардың ишине дагы жакшы түшүнө албай келишет. Ошондон улам пайдаланылган суунун акысын төлөөдө, көп кыйынчылыктар жаралууда. Жыл сайын СПАларда иштеген инженер-техникалық кызматкерлердин билимин арттыруу, аларды калк менен иштөөгө үйрөтүүдө жакшы аракеттер көрүлүп, ишти жөнгө салууда негиз болууда деп айттууга да болот. Ай сайын түзүлгөн графиктин негизинде бардык СПАлардагы кызматкерлердин билим деңгээлин жогорулатуу максатында окутуулар жана суу ченөө боюнча практикалык иштер өткөрүлүп турууда. 2016-жылдын ичинде 3 ирет облустук СПАларды колдоо бөлүмү тара-бынан адистер келип, суу өлчөө жана тамчылатып сугаруу боюнча бардык СПАлардың жумушчу кызматкерлеринин катышуусунда практикалык семинарлар өткөрүлдү. Ошондой эле, бир нече жолу түштүк региону боюнча СПАлардың директорлорунун арасында облустук семинарлар

жана окутуулар болуп өттү. Мындан сырткары, Суу чарба департаментинин өкүлдерү тара-бынан да семинар өткөрүлдү. Бул семинарда СПАларда болуп жаткан кемчиликтер менен жетишкендиктер туу-raluu кенири маселелер козголгон жана өткөрүлүп жаткан семинар, окутуулар - СПА кызматкерлерине өтө ыңгайлуу жаг-дайларды түзүп, суу пайдалануучулар менен иш алыш барууда женилдиктерди жаратып жатат десек да жаңылыштайбыз.

Ал эми үстүбүздөгү жылдын жаз айларында 43 километр ички чарбалык каналдар техникалардың жардамы менен, 216 километр ички чарбалык арыктар болсо кол менен тазаланса, 14 даана гидро курулмалар, 10 даана суу ченөөчү посттор ондолду. Андан сырткары бир нече СПАларда техникиянын жардамы менен жана элдин колдоосунда ашар жолу менен арыктар казылын тазаланды. Жыл сайын суу пайдалануучулар менен болгон байланыштын чындалышы менен элгө 19558 м³ сугат суусу жеткирилип берилүүдө.

Азыркы кездеги СПАлардың негизги жетишпестиги болуп жер казуучу техникалардың жоктугу саналат. Мына ушундай жетишпестикке карабастан Бегалы Абылка-

сымов жетектеген «Кербен» суу пайдалануучулар бирикмесинде бир топ ийгиликтер жаралууда. Атап айтканда, өткөн жылда Аксы суу чарба башкармалыгынын карызы жок болсо, ушундай эле ийгиликтерге «Бозбу-Ата» СПАсы, «Нарын» СПАсы жакшы ийгиликтерге жетишкенин да белгилеп кетсек болот.

Ал эми ар айдын 26-күнүндө бир айлык отчет менен биргеликте «СПАлар күнү» белгиленип турат. Бул күнү көп маселелер талкууга алынып, жыйынга райондук суу чарба башкармалыгынын жетекчилири жана райондук агрардык өнүктүрүү бөлүмүнүн адистери катышып турушат. Жылдан-жылга Суу пайдалануучулар ассоциациярынын кызматкерлери ушундай темп менен алга жылса, дайкандар мол түшүм алынып, жыйынтыгында элдин турмушу дагы да алдыга жылат деген ишеничтебиз.

Жунусалы Чыйбытов,
Аксы райондук СПАларды колдоо жасана өнүктүрүү бөлүмүнүн адиси

ТАЛААГА – СУУ, ДЫЙКАНГА – ЭГИН ЗАРЫЛ

Үлгүлүү СПА

Журналдын бул санында Республикасыздагы үлгүлүү Суу пайдалануучулар ассоциациянын бири болгон «Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсы тууралу кеп болмокчу.

«Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсы Фергана өрөөнүндө түштүк бөлүгүндө Исфайрам дарыясынын өрөөнгө чыга беришинде жайгашкан. Исфайрам-Сай сугат системасы сууну «Анхор», «Руздорхан» жана «Кара-Кыштак» каналдарынан алат. СПА 1998-жылы түзүлүп, жалпы тейлөө аянты 2194 гектарды түзсө, ага мүчө болуп киргендердин саны 2456 адам.

«Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсы негизинен Кадамжай районуна караштуу Үч-Коргон айыл аймагындагы сугат жерлерин тейлэйт. Негизинен айыл Фергана өрөөнүндө жайгашкандыгына байланыштуу дыйканчылык кылууга жакшы шарттар менен мүмкүнчүлүктөр көбүн эсе. Негизинен мөмө-жемиш бак-дарактарды өстүрүүгө жакшы шарттар бар. СПА тейлөнген аймакта өстүрүлгөн мөмө-жемиштер өлкөбүздүн ички базарын гана камсыз кылбастан, ал жакынкы чет өлкөлөргө да мөмө-жемиштерди экспорттойт.

Ал эми СПАдагы каналдар жөнүндө айта турган болсом, СПАнын ички чарбалык каналдарынын жалпы узундугу 61,6 км түзсө, анын 2016-жылдагы бюджети 3461632 сомду түздү. Мына ушул бюджеттин 30%га чейинки бөлүгү жыл сайын СПА түзүлгөндөн бери каналдарды ондоп-түзөөгө жумшалып келет. Каналдарды ондоп-түзөөгө жумшалган каражаттар жалгыз гана СПАнын эсебинен эмес, алар айыл өкмөтү жана айыл кеңеши тарабынан да жылына СПАны колдо иретинде жардам катары берилип келет. Мисалы: ички чарбалык каналдарды ондоо иштерине жергиликтүү бийлик материалдык түрдөгү жардамдарды гана көргөзбөстөн, ашар иштерин уюштурууда. Ошондой эле табигый кырсыктар болгон учурларда Үч-Коргон элин уюштурup, арык, каналдарга тез арада суу жеткизип берүүдө алгылыктую жардамдарын аяшпайт.

Ал эми СПАда жасалган иштерге тагыраак токтоло турган болсок, СПАнын каналдары жаз келгенде жалпы СПАнын мүчөлөрү менен бирдикте ашар жолу менен 141970 сомго жумуштарды аткарышты. 2009-жылы СПА ЮСАИД коомунун ВИНРОК

программасы менен биргеликте иштешип, 1 500 000 сомдук курулуш-монтаждоо жумуштарын жүргүзүштү. Бул долбоордун алкагында негизинен СПАнын ички чарбалык каналдарынын суу өткөргүчтөрү, суу өлчөгүчтөрү, труба менен суу өткөзүүчү гидроциркулмалары ондолгон.

Ал эми 2013-жылы «Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсынын ички чарбалык каналдары Дүйнөлүк Банк каржылаган «Экинчи ички чарбалык сугат долбооруна кочумча каржылоо» долбоорунун алкагында жалпы сметалык наркы 35 336 498 сомду түзгөн каражатка реабилитациялоо иштери жүргүзүлүп, 2015-жылдын июнь айында иштер аяктап, эксплуата-

циялоого берилди. Каналдарды бетондоо жана башка гидрокурулмаларды бетондоо иштеринде подрядчик тарабынан бардык курулуш нормалары жана эрежелери сакталып, бетондоо иштери жокорку деңгээлде аткарылды. Жалпысынан каналдын 2950 метр жери монолит бетону менен төшөлүп, ички чарбалык каналдын бетон төшөлгөн бөлүгүнүн суу өткөрүмдүүлүгү 6 м³/с жетти.

Мына ушул каналдарды ондоптузөөгө кеткен чыгымдардын 25% СПА тарабынан 7 жылдын ичинде кайтарылып берилүүсү абзел болгондуктан, СПА мүчөлөрү кредиттик кайтарымды 7 жылдын ичинде кайтарып берүү чечимин бир добуштан колдооп, бүгүнкү күнгө карата кайтарылып берилүүчү кредиттик сумманын 640000 сомун Ирригацияны Өнүктүрүү Фондуна төгүп беришти.

Ошондой эле 2013-жылы «Экинчи ички чарбалык сугат» долбоорунун алкагында 50% кайтарым менен женилдетилген техникалык кредит аркылуу берилиген экскаватордун 653000 сомун 2016-жылы бир жылдын ичинде төлөп беришкен. Бул жерден бул СПАнын башка СПАлардан өзгөчөлүгү – кредиттик кайтарымдын убагы али да келе

элек болсо да, СПА алдын-ала кайтарымдын кыйла бөлүгүн төлөгөндүгүндө.

Мына ушул экономикалык еткөөл мезгилде «Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсы сыйктуу бирикмелер жөн гана жеринде кол куушуруп отура бербестен, өз аймагынdagы каналдарды ондоого аракет кылып, каражаттаап, жакшы көрсөткүчтердү жаратуу менен бирге Кадамжай районундагы СПАларга гана үлгү болбостон жалпы республикабыздагы СПАларга үлгү болуп келүүдө. Мындай ийгиликтеги Үч-Коргон айыл аймагынын, айыл кенешинин жана «Үч-Коргон-Исфайрам» СПАсынын коллективдеринин кошкон салымы жана кылган эмгеги зор. Ошондуктан, өлкөбүздөгү ар бир СПА жергиликтүү бийлик

органдары менен биргеликтө элди үзгүлтүксүз сугат суу менен камсыз кылып, ирригациялык инфраструктураларды убагында тейлеп, сууга сарамжалдуу ма-миле кылса, тушумдүүлүк жогорулап, жер-жерлердеги калктын жашоо-шартынын деңгээли кыйла жогоруламак деген ойдомун.

Ошондуктан, урматтуу менин кесиптештерим, Манас атабыздын осуяttарынын биринде айтылганда, «Бир жакадан – баш, бир женден – кол чыгарып» биригип иш кылып, зор ийгиликтеге жетишкенге умтуулалы деп сиздерге кайрылмацымын.

**Аббыкайым Тойчуев,
Кадамжай райондук СПАларды
колдоо бөлүмүнүн адиси**

Как осуществляется деятельность АВП Аламудунского района

Аламудунский район расположен в средней части Чуйской долины и тянется узкой полосой с юга на север. С севера по р. Чу район граничит с Республикой Казахстан, с востока – с Иссык-Атинским районом, с запада – с Сокулукским районом и южная граница проходит по отрогам Кыргызского хребта.

Население данного района многонациональное, и с каждым днем численность людей растет. На территории Аламудунского района расположены 17 айыл окмоту и г. Бишкек. Общая площадь района – 37 570 га, город Бишкек занимает – 7 876 га.

На сегодняшний день по Аламудунскому району работает 12 ассоциаций водопользователей (АВП). Из 37 570 га орошаемых земель района, 24 868 га используется в АВП района, что составляет 66% от орошаемой площади всего района. Общая протяженность внутрихозяйственных каналов в АВП составляет 385,4 км, из них в земляном русле 170,1 км, в облицовке 215,3 км. Кроме того, имеется 11 БСР.

За счет проекта «Внутрихозяйственное орошение» (ПВО) в 4 АВП района произведены реабилитационные работы. В АВП

«Ак-Булак-Суу» завершаются реабилитационные работы внутрихозяйственных ирригационных систем за счет средств проекта «Дополнительное финансирование для Второго проекта внутрихозяйственного орошения».

Основным ключом для развития АВП является финансовое состояние, образованное за счет сбора платы за ирригационные услуги (ПИУ) и управление на основе бюджета.

Кроме этого, Совет АВП играет большую роль в деятельности АВП. Дирекция в АВП ведет производство по следующим направлениям:

- подготовка проекта бюджета, рабочего плана по эксплуатации и содержанию ирригационных систем и других требуемых документов для представления в Совет АВП;
- ведение реестра членов и не членов АВП, который должен пересматриваться и обновляться каждый год и содержать описание размера и расположения земельного участка каждого члена и не члена АВП внутри зоны обслуживания АВП, журнала регистрации количества полученной АВП воды, журнала заявок на поставку оросительной воды членами и не членами АВП и количества проведенных поливов;
- обеспечение содержания и технического обслуживания ирригационных систем;
- подготовка контрактов для утверждения Советом АВП в соответствии с утвержденным бюджетом и планом работ на эксплуатацию и содержание ирригационных систем;
- контроль за доставкой водным поставщиком оросительной

воды и ее распределение между членами АВП;

- наем и увольнение штата дирекции АВП и надзор за их деятельностью;
- издание приказов и инструкций, являющихся обязательными для исполнения всеми наемными работниками дирекции АВП;
- управление банковскими счетами АВП в соответствии с положением, утвержденным Советом АВП;
- другие вопросы, определенные Советом АВП или установленные настоящим Законом.

Также специалистами регионального и районного отделов поддержки АВП, согласно запланированного графика по обучению, проводится большая работа по обучению ассоциаций водопользователей района по всем аспектам развития АВП. В частности, обучение и консультации проводятся по следующим темам:

- Администрирование,
- Финансовое управление,
- Эксплуатация и техническое обслуживание сети,
- Водопользование,
- Разрешение конфликтных ситуаций,

- Роли зональных представителей в АВП.

Согласно графику в этом году проводились отчетно-выборные собрания зональных представителей во всех АВП. Проведены ремонтные работы во всех АВП района, кроме внутрихозяйственных сетей АВП «Ак-Булак-Суу» на сумму 1 180 000 сом. Были проведены работы и ашарным методом, в основном, по очистке лотковых сетей.

В заключение, хотелось бы пожелать, чтобы все АВП Аламудунского района

района были успешными и финансово-устойчивыми и поддержка, оказываемая всем АВП республики, центральным, региональным и районным отделами поддержки АВП, не прошла даром, а отразилась в процветании АВП.

**Нурлан Батырканов,
Главный специалист по
развитию АВП Аламудунского
района**

Тажрыйба алмашуудагы пайда

Устүбүздөгү жылдын 25-апре-линең 28-апрелине чейин курамы 7 адамдан турган суу чарба кызматкерлери (райондук СПА-ларды колдоо бөлүмдөрүнүн, райондук суу чарба башкармалыктарынын адистери, СПАлардын директорлору жана айыл өкмөттөрүндө иштеген мураптар) Чүй облусунун Сокулук, Ысык-Ата, Кемин райондорундагы СПАлардын жеринде болуп, тажрыйба алмашып кайттык. Эл оозундагы макалдардын бириnde айттылган “Миң уккандан – бир көргөн” дегендөй, баарыбыз Чүй жергесиндеги СПАлардын ишмердүүлүгү менен жеринен таанышып, тагыраак айтканда бизде жок нерселерди алардан көрүп, бир аз болсо да тажрыйба алмаштык десем жаңылышпайм. Тажрыйба алмашуу боюнча делегацияны же тектеп барган “CAMP Alatoo” уюмуунун жетектөөчү адиси - Билимбек Ажибеков болуп, иш сапарга байланыштуу бардык чыгымдар жогорудагы аталган уюм тарабынан төлөнүп берилди. Бизди Сокулук районунун Суу чарба башкармалыгынын башчысы - К. Джунушалиев, Сокулук райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн башкы адиси - Д. Абдылдаева жылуу маанайда кабыл алып, тегерек столдо

пикир алмашуулар болуп өттү. Андан кийинки сапарыбыз Сокулук районундагы “Сокулук-1” СПАсынан башталды. Эгерде “Сокулук-1” СПАсы тууралуу кыскача маалымат бере турган болсом, анда СПАнын жалпы аянты 983 га, жылдык бюджети 1650,0 мин сомду түзүп, айыл чарба өсүмдүктөрүнүн көптөгөн түрлөрүн, айрыкча жашылча-жемиштердин (помидор, бадыраң, пияз, чеснок ж.б.у.с.) түрлөрүн көп айдаша тургандыгы туурулдуу маалымдар болдук. Ошондой эле, “Сокулук-1” СПАнын директору - Шералиев Эдил менен таанышып, ушул кызматта көп жылдан бери эмгектенээрин билдик. Мындан сырткары, айыл өкмөтү тууралуу да маалымат алдык. Бул айыл өкмөттө көп улуттуу калк жашай тургандыгын, айрыкча Тажикстандан келген биздин кыргыздар отурукташкандыгын билдик. Бизге пайдалуу жагы СПАга айыл өкмөтүнүн айылдык Кенештинин депутаттары жыл сайын айыл өкмөттүн бюджетинен акча каражатын бөлүп берүү менен бирте жерлерди кайра бөлүштүрүү фондунуна (ФПС) да түшкөн акча каражатынын 30%ын СПАнын бюджетине бөлө тургандыгы тууралуу да маалымдар болдук. Мисалы: 2017-жылга каналдар-

ды тазалоого 250,0 мин сом акча каражаты бөлүнүптур. Биздин кандай жол менен ушундай акча каражаттарын бюджеттен бөлдүрүп алдыңар деген сурообузга, алар сугат мезгили аяктаган соң бардык каналдарды, курулмаларды кыдырып, СПАнын директору жана мурабдары менен бирдикте, айыл өкмөтүнүн жер адиси, айылдык Кенештин депутатынан бирөө жана райондук СПАларды КБнүн кызматкери болуп, жеринен деффектный акт түзүп, анан кийин сметасын райондук СПАларды КБмү менен бирдикте түзүп, айылдык Кенештин депутаттарына сунуштагандан кийин депутаттар акча

каражатын сессияда карап чыгып, чечип беришет деген жооп ала алдык.

Биз жеринен барып таанышкандан кийинки СПАлардын бири – бул Күн-Туу айылындагы “Шоролу” СПАсы. Эгерде “Шоролу” СПАсы тууралуу кыскача маалымат менен бөлүшө турган болсок, анда СПАнын жалпы сугат аянты 1407 га жерди ээлеп, жылдык бюджети 1263,0 мин сомду түзүп, СПАнын мүчөлөрү көп улуттуу калктан тураары жөнүндө маалымдар болдук. Ошондой эле, СПАнын структурасына СПА директору (Сейталиев Адилет), бухгалтери жана 5 мурап кирип, жалпысынан 7 адистен турган жамаат эмгектенээри белгилүү болду. Жогорудагы сөз болгон “Сокулук -1” СПАсы сыйктуу эле бул СПАнын ишмердүүлүгүнө да айылдык Кеңештин депутаттары ушул жылга ар кандай ондоо-түзөө иштерине 80,0 мин акча каражатын бөлүшкөн. Жалпысынан СПАнын каналдары 20,0 млн. сомго реабилитациядан өтүп, бүгүнкү күнү элгө толук кандуу ишке берилип иштөөдө.

Ал эми экинчи күнү сапарбызды Кант районуна караштуу

“Алга” совхозундагы “Узун-Кыр” СПАсына тарттык. Союз мезгилинде бул СПА миллионер совхоз болгон экен. Азыркы учурда СПАнын жалпы сугат аянты 1970 га түзүп, 64 зоналдык өкүлдөрдөн туруп, жылдык бюджети 700,0 мин сомду түзүп, суу акысы 1 га жерге 350 сомдон экен. 2003-жылы СПАнын каналдары 12,0 млн. сомго реабилитациядан толугу менен өтүп, канал толук кандуу иштеп жаткан учур. СПАнын директору айтылуу акын-жазуучу, бир канчалаган китеpterдин автору, патриот жигит - Абылов Рахат учурда СПАны жетектеп, ийгиликтүү иш алып барууда.

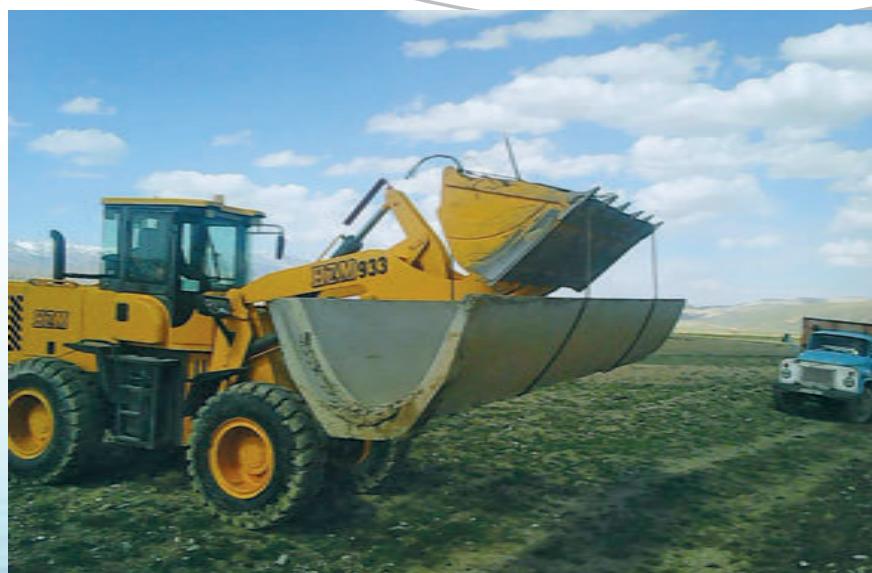
Андан соң Кемин районуна караштуу Чым-Коргон айыл өкмөтүндөгү “Элдик” СПАсына барганбызда, бизди райондук агрардык департаментинин башчысы жана Кемин райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы - Зулпукарова Нургүл эжебиз кабыл алып, пикир алышып, “Элдик” СПАсы тууралуу кенен маалымат берди.

СПА тууралуу маалыматка таянсак, анда анын жалпы сугат аянты 3900 га жерди түзсө, бүгүнкү күндө 3500 га сугат жери га-

на толук пайдаланылып, жылдык бюджети 1710,0 мин сомду түзүп, 1 га суу баскан аянтка 250 сомдон акы төлөнө тургандыгы жөнүндө маалымдар болдук. Ошондой эле, СПАнын кабинети 2 бөлмөдөн туруп, баннерлер менен жабдылып, иш-кагаздары толугу менен иретке келтирилип, бардыгы өз нугуна коюлуптур. СПАнын директору айылдык Кеңештин депутаты - Кубатбек Абиков жетектээрин, ар сессия сайын Кубатбек мырза СПАнын көптөгөн көйгөйлөрүн депутаттарга айтып, чече тургандыгын, ошондой эле СПАнын дирекциясынын курамы жалпы 10 адамдан (директор, инженер, бухгалтер-кассир, 6 мурап жана кароолчу-тазалагыч) тураарын билдириди. Дагы бир СПАнын ба-са белгилеп кетүүчү өзгөчөлүгү – бул маяналардын өз убагында СПАнын кызматкерлерине төлөнүп берилиши. Мындай өзгөчөлүк өлкөбүздөгү көптөгөн СПАларда жокко эсе.

Ал эми дыйкандардын басымдуу бөлүгү көп жылдык чөптү жана кант кызылчасын айдашат экен. Өткөн жылдагы жаан-чачындын тез-тез жаагандыгынан улам көп жылдык чөптөр убагында жыйналбай, пайдаланууга жараксыз

булуп, чирип кеткендигин жана бюджет толук аткарылбай калғандыгын айтышты.

Ал эми биздин Ак-Талаа районундагы СПАлардын ишмердүүлүгү жөнүндө айта кете турган болсом, райондо жалпы 15643 га сугат аяны болсо, анын ичинен райондук суу чарба башкармалыгы тейлеген аянт 6381 га, СПАлар тейлеген аянт 7520 га жерди түзөт. Жалпысынан 3 СПА келишим менен СЧ башкармалыгы УОС мекемесинен суу алат, анын ичинен 2 СПА (Ала-Буга-2002, Шырдакбек-2003) Ала-Буга жана Жашыл-Талаа насостук станциялар аркылуу 2093 га, 1 СПА (Талаа-Булак) Терек системасынан Чон-Бактыгул каналы аркылуу 1025 га жерге суу алат. Жогоруда атalaryп өткөн СПАлар суу ақыларын өз убагында пландан ашык төлөп келишет жана өткөн жылга карыздары жок.

2016-жылы суу көп болгондуктан, СПАлардын мүчөлөрүнөн арыз-даттануулар болгон жок. Бардык жерлер өз убагында сугарылып, оруп-жыйиноо кечиктирилбей өз убагында жыйналып, дыйкандар жакшы түшүм алышты. Күзгү тондурма боюнча СПАлардын жалпы 1700 га жерлери тондурулган. Бирок быйылкы кыш болуп көрбөгөндөй суук болду, айрыкча Нарын облусунун Ат-Башы, Ак-Талаа райондорунда абанын температуrases - 40°C ашык болду. Кыштын узактыгы жылдагыдан бир жарым айга созулуп, дыйкандардын отун-суусу, айрыкча малдын тооту өз убагына жетпей калып, сырттан келген соодагерлерден сатып алыш жатышты. Жазындағы бир түк (пресс) чөптүн баасы 45-60 сомго араң чыкса, кышында анын баасы 150 сомго чейин көтөрүлдү. 2017-жылдын кыш

мезгили айрыкча Ак-Талаа районунда катуу болуп, жаз айы бир жарым айга кеч келди. Дыйкандардын көпчүлүгү жерлерин сугарбай айдашты. Себеби быйылкы кыштагы кардын өтө калың жаашы айрым айылдарда 70-80 см чейин жетти. Ага карабастан биздин дыйкандар кеч болсо да ички чарбалык каналдарды тазалап, суу алуучу курулмаларды ондоп-түзөп, бетондорду өз убагында куюшуп, сууну каналдарга өз убагында салганга аракет кылышты.

Ал эми Кара-Бүргөн айылындағы “Кемеге-Кайырма” СПАсынын каналына бүгүнкү күнгө чейин суу салынбай келүүдө. Мунун себеби каналга суу техникинын күчү менен гана салынат. Өзүнүздөр жакшы билгендей, быйылкы жылды жаан-чачын көп болуп, дарыяларда суунун көлөмү жылдагыдан 4-5 эсе көп болуп, суу салуу мүмкүн эмес болууда. Дагы бир кемчилик СПАнын техникасы эски (бульдозер ДТ-75) болгондуктан, ал батбаттан бузулуп, ремонттуу көп талап кылууда. Бул маселени чечүү учун айыл өкмөтү, СПАнын директору колдон келишинче аракеттерин көрүүдө. Бирок ошого Карабастан биздин СПАнын кызматкерлери эл учун кызматтарын аянбай эмгектенишүүдө. Буга мисал, Кызыл-Белес айылындағы “Жогорку-Май” СПАсы, Кош-Дөбө айылындағы “Ала-Буга-2002” СПАсы, Баевтов айылындағы “Талаа-Булак” СПАсы, Жерге-Тал айылындағы “Шырдакбек-2003” СПАсы жана Конорчок айылындағы “Конорчок-Аксай” СПАлары өз убагында ички чарбалык каналдарын ондоп, сууну өз убагында салып, элге толук кандуу кызматтарын кылышууда.

Жогорудагы СПАларга кошумча-

лап дагы бир “Конорчок-Аксай” СПАсы тууралуу бир аз маалымат менен бөлүшө кетсем. Бул СПАдагы курулуш иштери 2011-жылы башталган. СПАнын ачылыш азами 2016-жылдын октябрь айында болуп өттү. Жалпы сметалык наркы 112,0 млн. сомго Республикалык бюджеттен акчакаражаты толук каралып, пайдаланууга берилди. Курулган жана аткарылган иштерге башкы суу алуучу курулма, 0,700 км бетондолгон канал, 300 метр дюкөр, БСР 100,0 м³, 17 км таш канал курулду. Бул каналдын ачылышина Кыргыз Республикасынын Биринчи вице премьер-министри – М.Абылгазиев, мурунку айыл чарба министри - Т. Бекбоеев, суу чарба департаментинин башкы директору - К. Таштаналиев, облустун губернатору - А. Кайыпов, райондун акими - С. Черикбаев жана башка бир катар мамлекеттик жооптуу кызматкерлер катышты. Кудай буюрса быйыл 500 гектардан ашык жер өздөштүрүлүп, жаны жерлер пайдаланууга берилип, Конорчок айылынын дыйкан-фермерлеринин жашоо-шарттары мындан ары да жогорулат жеген үмүттөмүн.

Учурдан пайдаланып, 17-июнь – Суу чарба кызматкерлеринин кесиптик майрамы менен өлкөбүздүн бардык жерлеринде иштеп жаткан кесиптештеримди чын журөгүмдөн куттуктайм. Биринчиден, бекем ден соолукту, үй-бүлөлүк бакытты, экинчиден, ары татаал, ары түйшүктүү кызматтарында ийгилик каалап, эл учун талыкпай иштей берүүсүн каалап кетмекчимин.

Күштарбек Сатымкулов,
Ак-Талаа райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн жетекшөөчү
адиси

Миң уккандан – бир көргөн артық

Бириккен улуттар уюмунун курамындагы Айыл чарба жана азыктүлүк уюмунун (ФАО) «Туруктуу тынчтык жана өнүгүү үчүн чек ара аймагындағы кызматташуу долбоору» Кыргыз Республикасынын СПАлар Союзу менен биргеликтөө ийгиликтүү аякталды. Долбоордун бирден-бир максаты, жер менен, суу менен киндиктеш болушкан чек ара аймагында кылымдар бою жашап келген кыргыз-тажик дыйкандарына сууну жана жерди натыйжалуу пайдаланууну, иш жүзүндө сугат сууну ачык-айын жана так бөлүштүрүүнү, ар кандай суу ченегичтердин жардамы менен көрсөтүү жана үйрөтүү жолу менен, элдердин ортосунда тынчтыкты, өз ара түшүнүшүүнү жана кызматташууну бекемдөө максатын көздөө болуп саналат. Долбоорду ишке ашыруу үчүн суусу тартыш, жери кумдак келген, Кыргызстан-Тажикстан чек арасын бойлой жайгашкан Баткен жана Лейлек райондорунун алты айыл өкмөтүнүн жана алардын аймагындағы алты суу пайдалануучулар ассоциациялында тандалып алынган жана көргөзмө участоктор уюштурулду. Айта кетсек: 1. Төртгүл а/ө («Баваш» СПАсы), Карабак ай-

был өкмөтү («Ак Суу – Карабак СПАсы»), Карабак айылы - Байбатоев Чынгызбектин көргөзмө талаасы; 2. Самаркандек а/ө («Төртгүл Толкуну» СПАсы), Жаныбак айылы, СПАнын суу бөлүштүрүү жана эсепке алуу көргөзмө талаасы, Боронов Хамитжандын тамчылатып сугаруу боюнча көргөзмө талаасы; 3. Аксай а/ө, Көк-Таш айылы Чотбаев Абдыапыздын тамчылатып сугаруу боюнча көргөзмө талаасы; 4. Актатыр а/ө Миңөрүк айылы Маматалиев Кудайбердинин тамчылатып сугаруу боюнча көргөзмө талаасы; 5. Жаны-Жер а/ө (СПАлар «Айкөл» жана «Ырысмат»), Арка айылы, СПАнын суу бөлүштүрүү жана эсепке алуу көргөзмө талаасы, Максутов Толубайдын тамчылатып су-

гаруу боюнча көргөзмө талаасы; 6. Кулунду а/ө («Кулунду – Раззаков» СПАсы), Кулунду айылы Юлдашов Ысаактын тамчылатып сугаруу боюнча көргөзмө талаалары.

Тамчылатып сугаруу түтүкчөлөрүн орнотуу үчүн көргөзмө талааларды тандап алууда 1 га өлчөмүндөгү суу чыкпаган адырлуу жерлер же сугат суу тартыш болгон каналдардан тандап алынды жана өз салымын кошуу мүмкүнчүлүгү (жумуштарды аткаруу) жана долбоор бүткөндөн кийин да көргөзмө талаада бардык кызыктар тараантарга кеп-көнештерин айтып, иш жүзүндө көрсөтүп, үйрөтүү мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен тандалып алынды.

Сугат сууну бөлүштүрүү жана эсепке алуу көргөзмө курулмалары Баткен районундагы «Төртгүл Толкуну» жана Лейлек районундагы «Айкөл» СПАларынын суу бөлүштүрүү түйүндөрүндө жана андан кеткен суу алуучу ички чарба каналдарында орнотулду. Курулуш иштери «Гидротехстрой» курулуш мекемеси (Жетекчиси – Жоробеков Таалайбек) тарабынан ишке ашырылды.

Тамчылатып сугарууга тиешелүү болгон бардык системаларды те-

тик-буюмдар менен камсыздоо, үйрөтүү, орнотуу милдетин СКК «Капля Плюс» уюму жана анын жетекчиси Абраимов Күшбек аткарды. Долбоорду ФАОнун жана Республикалык СПАлар Союзунун атынан жетектеген адис-инженер, гидротехник, техникалык илимдеринин кандидаты Матраим Жусупов болду.

Куруу жана орнотуу иштери толук аяктагандан кийин, май айынын 15-19 күндөрү чек ара аймагында долбоор аркылуу орнотулган 6 СПАнын көргөзмө талааларында 174 дыйкан-фермерлер, жергиликтүү башкаруу органдарынын өкүлдөрү, анын ичинде Тажикстандан келген СПАлардын жетекчилеринин жана адистеринин (10 адам) катышуусу менен, достук маанайдагы практикалык көргөзүү, үйрөтүү жана суроолорго жооп берүү максатында окутуулар өткөрүлдү. Мин уккандан – бир көргөн демекчи, көзү менен көрүп, колу менен кармагандан кийин, тейлөөдө таза сууну колдонуу, суу топтоочу резервуарды чандап кетүүдөн сактоо, маалмаалы менен түтүкчөлөрдү жууп туруу, өсүмдүктүн өсүшүнө жараша суунун көлөмүн көбөйтүү-азайтуу, суу менен кошо көректүү минералдык заттарды

эффективдүү берүүгө ыңгайлую экендиги боюнча маалыматтарды альшты.

Бардык жерлерде такай берилип келген суроо төмөнкү болду: Бир гектар аянтка канча чыгым кетти? Байбotoев Чынгызбектин көргөзмө талаасынын мисалында бардык жумуштар өз күчү менен аткарылган шартта, каражаттык чыгымдар тамчылатып сугаруу системасын, резервуарды курууга цемент, кум-шагылды алууга, суу сордуруучу насосту жана полизтилендик түтүктөрдү сатып алууга кетээрин айтып, жалпы суммасы 60-70 мин сом болоору айтылды. Кызыгуулар көп болуп, дагы да ушундай долбоорлордун уланышын суранышын, тамчылатып сугарууга ылайыктуу жерлер өтө эле көп экенин билдиришти.

Практикалык окутуулар үйрөтүүлөрдө программага ылайык тандалган алты СПАда суу бөлүштүрүү түйүндөрүнө орнотулган Чиполетти суу куюлмалары аркылуу өткөн суунун көлөмүн ченөөнү үйрөтүүлөр болду. Атаян курулмалары жок жер арыктардагы сууну ченөө үчүн чакан суу ченегичтердин жардамы менен сууну электрондук эсептегич аркылуу ченөө ыкмалары көрсөтүлдү. Практи-

калык окутуулардын аягында ар бир СПАга экиден көтөрмө Чиполетти суу ченегичи электрондук эсептегичи менен жана алтыдан Томсон суу ченегичтери өткөрүлүп берилди. Аларга кошулуп суу ченегичтерди колдонуу ыкмалары камтылган Республикалык СПАлар Союзунун адистери тарабынан даярдалган атайын буклеттер жана баракчалар таратылып берилди.

Практикалык окутууларды уюштурууда, сууну ченөөлөрдү жүргүзүүдө Баткен облустук жана райондук СПАларды колдоо бөлүмдөрүнүн адистери активдүү катышышты. Алардын көмөгү менен электрондук «Вертушка» аркылуу ченелген суулардын көлөмүн салыштырмалуу тактоо максатында кошумча ченөөлөр жүргүзүлдү.

Агротехнологиянын бирден-бир шарты, айыл чарба өсүмдүктөрүнө өз убагында жана мерчемделген көлөмдө суу берүү эң маанилүү экендигин бүгүнкү биздин дыйкан-фермерлер жашы түшүнүп калган мезгил. Буга жетишүүнүн жолу райондук суу чарба башкармалыгынан сугат сууну ченеп өткөрүп алуу жана дыйкандарга ченеп берүү шарт. Ушул максатты көздөп уюштуулган көрсөтмө участоктор дыйкандардын сууну ырааттуу пайдалануусуна түрткү болот жана түшүмдүүлүктүү арттырат деген жакшы тилекти айткыбыз келди.

Кызыкдар болгон дыйкан-фермерлер жана СПАлардын жетекчилери, сурал-билүү үчүн бизге кайрылсаныздар болот.

**Ишенбек Кыргызбаев,
СПАлар Союзунун башкы
директору**

МАЗМУНУ/СОДЕРЖАНИЕ

ПОЗДРАВЛЕНИЕ ДИРЕКТОРА ОРП С ДНЁМ РАБОТНИКОВ ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА	1
НОВЫЙ ПРОЕКТ – НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	2
ЫСЫҚ-КӨЛ БАССЕЙНДИК КЕҢЕШИН ТҮЗҮҮ БОЮНЧА БИРИНЧИ КАДАМ	7
СПОСОБ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ОПТИМАЛЬНОГО РАСХОДА СТРУИ ПРИ БОРОЗДОВОМ ПОЛИВЕ С РАЗДЕЛЕНИЕМ СТРУИ	9
УПРАВЛЕНИЕ АКТИВАМИ – ВАЖНЕЙШАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ПОДДЕРЖАНИИ ИРИГАЦИОННО-ДРЕНАЖНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ АВП	11
«УРМАРАЛ-БИРИМДИГИ» СПАЛАР Союзунун ишмердүүлүгү	16
ТАЛААГА – СУУ, ДЫЙКАНГА – ЭГИН ЗАРЫЛ	18
ҮЛГҮЛҮҮ СПА	20
КАК ОСУЩЕСТВЛЯЕТСЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АВП АЛАМУДУНСКОГО РАЙОНА	22
ТАЖРЫЙБА АЛМАШУУДАГЫ ПАЙДА	24
МИҢ УККАНДАН БИР КӨРГӨН АРТЫК	27

Редакциялык Кеңеш:

Кожоев Э. И. – Кыргыз Республикасынын СПАлар Союзунун төрагасы
Торогельдиев У. Т. – Суу чарба департаментинин СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы
Бейшекеев К. К.– "Улуттук суу ресурстарын башкаруу Фаза 1" жана "Айыл чарбасынын өндүрүмдүүлүгүн жана тамак-ашты жакшыртуу" долбоорлорун ишке ашируу бөлүмүнүн директору
Жаанбаев К. – "Улуттук суу ресурстарын башкаруу Фаза 1" долбоорунун 3-компонентинин координатору
Орозалиева С. М. - "Улуттук суу ресурстарын башкаруу Фаза 1" жана "Айыл чарбасынын өндүрүмдүүлүгүн жана тамак-ашты жакшыртуу" долбоорлорун ишке ашируу бөлүмүнүн коомдук иштер боюнча адиси, башкы редактор.

Уюштуруучу: Кыргыз Республикасынын Суу пайдалануучулар ассоциацияларынын Союзу
Дареги: Кыргыз Республикасы, 720055, Бишкек ш., Токтоналиев көчөсү, 4а, каб. 319
Тел.: 0 (312) 61-54-51, факс: 54-49-72
e-mail: wua.union.kg@mail.ru
Терген жана дизайндыштырган: Токталиев М.
Бул басылыш бекер таратылат.
Бюллетень жылына 4 жолу чыгат.

Будни АВП / СПА күндөлүгү

Кезектеги журналдын номери Өнүктүрүү жана кызматташтык боюнча Швейцариялык агенттик каржылаган жана Дүйнөлүк банк башчылык кылган "Улуттук суу ресурстарын башкаруу Фаза 1" долбоорунун колдоосу аркасында басылып чыгарылды.

Автордун позициясы жумуш берүүчүнүн позициясы менен дал келишпөөсү мүмкүн.

"KIRLAND" басмаканасында басылган

Бишкек ш.

Тел.: 0 (312) 630 110

Нускасы 1500 даана